J. Myanmar. Acad. Arts Sci. 2019 **Vol. XVII. No. 6A**

မဏိကက်ပြဇာတ်လာ ဇာတ်ချင်းများ၏အခန်းကဏ္ဍ

နွယ်နွယ်လတ် *

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ မဏိကက်ပြဇာတ်လာ ဇာတ်ချင်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့တင်ပြရာတွင် ဇာတ်လမ်းကို အထောက်အကူပြုသော ဇာတ်ချင်းများ၊ ဇာတ်ဆောင်ကို အထောက်အကူ ပြုသော ဇာတ်ချင်းများ၊ ကာလဒေသနောက်ခံကို အထောက်အကူပြုသော ဇာတ်ချင်းများ ဟူ၍ ကဏ္ဍခွဲကာ တင်ပြထားပါသည်။ အစောဆုံးပြဇာတ်၏ စာပေအရည်အသွေးနှင့် ဇာတ်ချင်းများ၏ အရည်အသွေးကို ဖော်ထုတ်နိုင်မည်ဟု ယူဆပါသည်။ မြန်မာပြဇာတ်စာဆိုတို့၏ ပြဇာတ်ဖန်တီးမှု အတတ်ပညာတွင် ဇာတ်ချင်းများ၏ အရေးပါမှုကို ဖော်ထုတ်တင်ပြရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ – *ဇာတ်ချင်း၊ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသနောက်ခံ။*

နိဒါန်း

မဏိကက်ပြဇာတ်သည် တွေ့ရှိရသမျှတွင် အစောဆုံးပြဇာတ်အဖြစ် လက်ခံထားသော ပြဇာတ် ဖြစ်သည်။ အစောဆုံးဟုဆိုသော်လည်း အတော်အတန် ပြည့်စုံနေသော ပြဇာတ်တစ်ပုဒ်ဟု ပညာရှင်တို့ ဆိုကြသည်။ မဏိကက်ပြဇာတ်တွင် ဇာတ်ချင်းများကို အသားပေးရေးဖွဲ့ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဇာတ်ချင်းများသည် သာမန်အဆိုအတီးမျှ မဟုတ်။ အရေးပါသော သီချင်းများ ဖြစ်သည်။ ဇာတ်ချင်းများသည် ပြဇာတ်၏ ဇာတ်လမ်း၊ ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသနောက်ခံတို့ကို များစွာ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သဖြင့် ဇာတ်လမ်းကို ခိုင်မာစေသည်။ ဇာတ်ဆောင်ကို သက်ဝင်လှုပ်ရှားစေသည်။ ကာလဒေသနောက်ခံတို့ကို ပီပြင်ထင်ရှားစေသည်။ ပရိသတ်သည် ဇာတ်ချင်းများကို ချန်လှပ်၍ဖတ်မည်ဆိုလျှင် ပြီးပြည့်စုံသော ပြဇာတ်တစ်ပုဒ်ကို ရှုမြင်ခံစားရမည်မဟုတ်ပေ။ ဇာတ်ချင်းတို့သည် ဇာတ်လမ်းကိုလည်း လိုသလို ချိတ်ဆက်ပေးသည်။ ဇာတ်ဆောင်၏ စိတ်ခံစားချက် အကြံအစည်တို့ကို ပေါ်လွင်စေသည်။ နောက်ခံဝန်းကျင်ကို သာယာကြည်နူးဖွယ် ဖြစ်စေသည်။ စာဆို၏လက်စွမ်းကိုလည်း သိမြင်လာစေနိုင်ပေသည်။ ဂီတစာဆိုဖြစ်သော ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် မဏိကက်ပြဇာတ်တွင် ဇာတ်ချင်းများကို အလေးပေးရေးဖွဲ့ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

---

* ဒေါက်တာ၊ တွဲဖက်ပါမောက္ခ၊ မြန်မာစာဌာန၊ ဘားအံတက္ကသိုလ်

၁။ မဏိကက်ပြဇာတ်

ညောင်ရမ်းခေတ်စာဆို ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် ဇင်းမယ်ပဏ္ဏာသ၊ သုဓနုဝင် ၁၀ ပုဒ်မြောက် သတ္တဓနုဇာတ်ကို အခြေခံ၍ မဏိကက်ပြဇာတ်အဖြစ် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ခဲ့သည်။ တွေ့ရှိရသမျှတွင် အစောဆုံးပြဇာတ်အဖြစ် လက်ခံထားသော်လည်း ရေးဖွဲ့ပုံအဆင့်မြင့်သည့်အတွက် မဏိကက်ပြဇာတ်ထက် ရှေးကျသော ပြဇာတ်များ ရှိနိုင်သည်ဟု ပညာရှင်များ ဆိုကြသည်။

ဇာတ်ဆောင်တို့၏ အချီအချပြောစကားများ၊ ဇာတ်ဆောင်တို့၏ အဝင်အထွက်လှုပ်ရှားမှုများကိုသာမက ဆိုင်းဝိုင်းကိုညွှန်းသည့် အညွှန်းစကားများဖြင့် ပြဇာတ်ကို စနစ်တကျ ဖန်တီးထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် ဇာတ်ကွက်အလိုက် တီးဆိုရသော ဇာတ်ချင်းများကိုပါ အံဝင်ခွင်ကျရေးဖွဲ့ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။ မလိခက–

> “မဏိကက်ပြဇာတ် အရေးအသားပုံစံအရ မဏိကက်သည် နန်းတွင်း၌ ဇာတ်တစ်ခုအဖြစ် လှုပ်ရှားကပြခဲ့သော ပြဇာတ်ဟူ၍သာ ယူဆနိုင်သည်။”[၁]

ဟု ဆိုပါသည်။

ဆရာသောင်းရွှေညိုက–

> “မဏိကက်ပြဇာတ်သည် ကပြရန်အတွက် ပြဇာတ်အင်္ဂါရပ်များနှင့် ညီညွတ်သည်။ ဇာတ်အိမ်တည်ပုံ၊ ဇာတ်ကွက်ဆင်ပုံ၊ ဇာတ်သိမ်းပုံ အပြည့်အစုံ ပါသည်။ အာလုပ်စကား၊ ဆိုင်းတီးရန် ရည်ညွှန်းဖော်ပြသော ဆိုင်းညွှန်းစကား၊ ဇာတ်ချင်းများဖြင့် ဝေဝေဆာဆာ ရှိသည်။”[၂]

ဟု ဆိုသည်။

၂။ မဏိကက်ပြဇာတ်လာ ဇာတ်ချင်းများ

ဇာတ်ချင်း၏သဘောကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင်–

---

[၁] မလိခ၊ ၂၀၀၈၊ ၁၇။

[၂] သောင်းရွှေညို၊ ၁၉၉၅၊ ၃၄–၃၅။

> "နန်းတွင်းပြဇာတ်၊ ဇာတ်တော်ကြီးများ၌ ဇာတ်ကွက်အလိုက် သီဆိုရန် သီချင်းတစ်မျိုး"[၁]

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုသည်။ ဦးမောင်မောင်တင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)က–

> "ဇာတ်ချင်းမှာ ကပြသူ၏ သီဆိုသောသီချင်းဟု မှတ်ယူ၍ မရချေ။ ဇာတ်သဘာဝ၊ ဇာတ်ဝတ္ထုကို ဖွဲ့ထားသော ကဗျာပင် ဖြစ်သည်။ ကပြသည့်အခန်းကို နိဒါန်းသဖွယ် ကဗျာနှင့်ပြောပြခြင်း ဖြစ်သည်။ အချို့အချို့ ဇာတ်ခန်းများတွင် ဇာတ်စကားများ ပြောဆိုကြ၍ အချို့အချို့သော အခန်းများ၌ ဟန်နှင့် သရုပ်ပြ လေသည်။ ထိုအခါ ဇာတ်ချင်းကို သီဆိုပေးရဟန် တူလေသည်။ ဇာတ်ချင်းများကိုချည်း စုစည်းလိုက်ပါလျှင်လည်း ကဗျာပုံပြင် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။"[၂]

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုရှင်းပြသည်။ ထို့ပြင် မဏိကက်ပြဇာတ်လာ ဇာတ်ချင်းများ၏ရေးဟန်ကို–

> "ဇာတ်ချင်း၏ ဖွဲ့နွဲ့ရေးသားပုံစာဟန်မှာကား တျာချင်းနှင့် တူလှပေသည်။ တျာချင်းကဲ့သို့ အချအထပ်ကလေးများကိုလည်း တွေ့ရပေမည်။"[၃]

ဟူ၍ ဆန်းစစ်ပြသည်။

ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာသည် ဂီတပညာရှင်ပီပီ မဏိကက်ပြဇာတ်တွင် ဆိုင်ရာ တီးလုံးတီးကွက်များကိုသာမက သီဆိုရမည့်ဇာတ်ချင်းများကိုပါ ဝေဝေဆာဆာ ထည့်သွင်း ရေးဖွဲ့ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုဇာတ်ချင်းများသည် ပြဇာတ်တစ်ခုလုံးကို ကြွတက် လာစေသည်။ ဇာတ်လမ်းကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတ်ဆောင်ကိုလည်းကောင်း၊ နောက်ခံ ဝန်းကျင်ကိုလည်းကောင်း များစွာထောက်ပံ့ပေးနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

၂၊ ၁။ ဇာတ်လမ်းကို အထောက်အကူပြုသော ဇာတ်ချင်းများ

အခန်း(၁) 'ဗြဟ္မဒတ်မင်းမိဖုရား သားဆုပန်ခြင်း' အခန်းတွင် လူးတား လျှောက်ပြီးသည်နှင့်–

---

[၁] မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၁၉၉၁၊ ၁၃၁။

[၂] မောင်မောင်တင်၊ (ဦး–) (မဟာဝိဇ္ဇာ)၊ ၂၀၀၀၊ ၇၄။

[၃] မောင်မောင်တင်၊ (ဦး–) (မဟာဝိဇ္ဇာ)၊ ၂၀၀၀၊ ၇၅။

"ဗိုလ်ရှုသဘင်၊ နန်းပြင်စံညာ၊ မင်းပွဲမင်္ဂလာ၊ ဓမ္မရာဇာ၊
ဗာရာတိုင်းသူ့၊ ကိုးရာဘုန်းနေရ၊ နန်းလျာသားဆု၊ အတုလဒေဝီ၊
ရှစ်သောင်းမဟေသီ၊ စက်ပန်းဖြန့်ချီ၊ သင်္ဂီဘုံဦး၊ သစ္စာပန်ခဲ့ဖူး၊
လျှောက်ကျူးဗြဟ္မာသံ– တောင်ယံခြိမ့်တော့သည်၊ တောက်ဖြူး
သမ္မာလျှံ– အောင်သံငြိမ့်တော့သည်"[1]

ဟူသော ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ ဗာရာဏသီပြည်၊ မဟာဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီး၏ မိဖုရားကြီး အတုလဒေဝီ သားဆုပန်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ပြဇာတ် စလျှင်စချင်း ဇာတ်လမ်းကို ကြိုတင်ပြလိုက်ခြင်းဖြင့် ပရိသတ်စိတ်ဝင်စားမှုကို ရရှိစေသည်ဟု ဆိုရမည်။

အခန်း(၈)တွင် သဘော်ပျက်၍ ဣန္ဒပထနဂိုရ်ပြည်ဆိပ်ကမ်းတွင် မျောတင် နေသော သီရိမြတ်စွာမင်းသမီးနှင့် ထိုပြည်မှ မဟာသေဋ္ဌိသူဌေးကြီးကတော် သူဌေးမကြီးတို့ တွေ့ဆုံပုံကို ဖော်ပြထားသည်။ အကြောင်းစုံမေးမြန်း သိရှိရ သောကြောင့် မင်းသမီးကို လွန်စွာသနား၍ မြေးအဖြစ် မွေးစားလိုကြောင်းဆိုကာ အိမ်သို့ခေါ်လာစဉ် တီးစေသည်မှာ–

"သမုဒ္ဒရာ သီတာယာဉ်ဘောင်၊ ရေကမ်းရိပ်သဲသောင်၊ နတ်တို့
ယူဆောင်၊ ရောက်အောင်ပို့သ၊ ပင်လယ်နားက၊ မွေးမြူမစ၊
ယုယသာယာ၊ သူဌေးကြီးအိမ်မှာ၊ သီရိမြတ်စွာ၊ စံကာမမွေ့၊
ကိုယ်တော်ကိုလွမ်းလှ၍၊ စုံစေ့ဖန်တစ်ရာ၊ မှိုင်ကာတွေးတော့သည်၊
ပေါင်းရအောင်ကိုသာ ကြံရှာသေးတော့သည်။"[2]

ဟူသော ဇာတ်ချင်းဖြစ်သည်။ မင်းသမီးသည် နတ်တို့ကယူဆောင်၍ ရောက်အောင် ပို့သလိုက်သောကြောင့် ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ခေါ်လာသော သူဌေးကြီးတို့ အိမ်တွင် စံနေရသော်လည်း မပျော်မွေ့နိုင်ကြောင်း၊ မင်းသားကိုသာ လွမ်းနေရကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မှိုင်တွေငေးကာ အကြိမ်ကြိမ်ကြံတွေးလျက် မင်းသားနှင့် ပေါင်းဆုံနိုင်ရန် ကြံစည်ဆောင်ရွက်နေကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ရှေ့ဖြစ်လာမည့် ဇာတ်ကွက်ကို ဇာတ်ချင်းဖြင့် ကြိုတင်အသိပေးလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ မည်သို့ကြံဆောင်မည်၊ မည်သို့တွေ့ဆုံမည်ကို ပရိသတ်သိလိုစိတ် မြင့်လာစေရန် နှိုးဆွနိုင်သဖြင့် ဇာတ်လမ်းကို အထောက်အကူဖြစ်စေသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဇာတ်လမ်းကို ဇာတ်ချင်းဖြင့် ဖော်ပြပြီး ရှေ့ဇာတ်လမ်းနှင့် အချိတ်အဆက်မိစေသည်။

---

[1] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၃။

[2] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၉၂။

အခန်း(၁၀)တွင် ဝေဘာနဂရာဘီလူးပြည်သို့ ရောက်ရှိနေသော ကရေနဝတီ (ထိပ်ထားယာ)နှင့် မင်းသားတို့ပြန်တွေ့ပြီးနောက် အဋ္ဌနဝတီ၏ တစ်ပင်တိုင်နန်းသို့ လာစဉ်တွင် တီးစေသည်မှာ–

"ခဏမကြာ မြန်စွာရောက်လျှင်၊ ရွှေဖဝါးရှေ့မှောက်တွင်၊ နန်းကမှာပင်၊ ကုန်စင်သနား၊ ဖန်ဖန်လျှောက်တင်ကြား၊ မရှည်မလျား၊ နှစ်ပါးတူညီ၊ စက်ပန်းဖြန့်ကာချီ၊ ချစ်ကြိုးရစ်သီ၊ နွဲ့မှီညွတ်ခ၊ ကြံကာရည်ပြီးမှ၊ တူကွပျော်စံပယ်၊ ကျင့်လှယ် လျှောက်တော့သည်၊ ပူရတော်တန်ရွယ်၊ ဆင့်ဖွယ်ရောက်တော့သည်"[၁]

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ကရေနဝတီ၏ အကြိမ်ကြိမ် လျှောက်တင်မှုကြောင့် အဋ္ဌနဝတီနှင့် မင်းသားတို့ မေတ္တာနှောင်ဖွဲ့ကြကြောင်း ဇာတ်လမ်းကိုကြို၍ ဇာတ်ချင်းနှင့် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုသို့ ရှေ့ဖြစ်မည့်ဇာတ်ကြောင်းကို ဇာတ်ချင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းကြောင့် ပရိသတ်သည် အချီအချပြောစကားများကိုသာမက ဇာတ်ချင်းကိုပါ စိတ်ဝင်တစား ဖြစ်လာရသည်။ ဇာတ်ချင်းများဖြင့် ဇာတ်လမ်းကို စည်းရုံးဖော်ဆောင်သွားနိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

အခန်း(၁၂) သတ္တဓနုမင်းသားနှင့် သီရိမြတ်စွာမင်းသမီးတို့ ပြန်တွေ့ခန်းတွင် အကျိုးအကြောင်း မေးမြန်းပြောဆိုကြပြီးနောက် မဟာသေဋ္ဌီသူဌေးလင်မယားက အိမ်သို့ ခေါ်လာစဉ် တီးစေသည်မှာ–

"မြတ်ကုသိုလ်တော်၊ သင့်လျော်ငယ်စုံရန်၊ သိကြားနတ်တို့ဖန်၊ မြို့လယ်ရပ်ထံ၊ လမ်းမှန်ညွှန်ပြ၊ စကြာမြန်းခဲ့မှ၊ နန်းရွှေဂူဝ၊ ဖူးရငယ်တွေ့မြင်၊ နှစ်ပါးနေလသွင်၊ ဖြစ်ကုန်ကြောင်းအင်၊ လျှောက်တင်ဖြေမေး၊ သံချိုသင်းပျံ့မွှေး၊ သူဌေးမောင်နှံမှာ ပျော်ရှာလှတော့သည်၊ မနေးဆောင်ရန်သာ၊ ခေါ်ကာကြွတော့သည်"[၂]

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ သဘော်ပျက်၍ တစ်ပြည်တစ်ရွာစီရောက်ကာ ကွဲကွာနေရသော အဓိကဇာတ်ဆောင် နှစ်ယောက် ပြန်လည်ဆုံတွေ့ရခြင်းသည် ကုသိုလ်ထူးစွာ နတ်သိကြားတို့ဖန်၍ တွေ့ရခြင်းဖြစ်ကြောင်း ဇာတ်လမ်းကို ပိုမိုခိုင်မာစေရန်

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၁၂၁။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၁၄၇။

ဇာတ်ချင်းဖြင့် ဖန်တီးနိုင်သည်ဟု ဆိုရပါသည်။ ဇာတ်လမ်းရွှေ့လျားမှု ပြေပြစ်ချောမွေ့စေသည့် ဇာတ်ချင်း၏ အခန်းကဏ္ဍကို တွေ့နိုင်သည်။

၂၊ ၂။ ဇာတ်ဆောင်ကို အထောက်အကူပြုသော ဇာတ်ချင်းများ

ဇာတ်ကွက်အလိုက် ဖန်တီးရေးဖွဲ့ထားသော ဇာတ်ချင်းများသည် ဇာတ်ဆောင်ကို ပရိသတ်နှင့် မိတ်ဆက်ပေးသည်။ ထိုသို့ မိတ်ဆက်ဖော်ပြရာတွင် ဇာတ်ဆောင်၏ ဘုန်းတန်ခိုးစွမ်းအားများ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများ ပေါ်လွင်စေသည်။

ပြဇာတ်အစတွင် ဝိဇယုတ္တာရခရုသင်းမှုတ်၍ သိကြားမင်းထွက်လာစဉ်–

> "ဧရာဝဏ်ရှင်၊ သဘင်ထွက်စံ၊ နတ်ပေါင်းညီလာခံ၊ ကသစ်ဗိမာန်
> မြခံပံသု၊ နေရာတော်ကျောက်အထု၊ လေးပါးမျက်ရှု၊ နန်းသုဒဿပိုင်၊
> မြင်းမိုရ်တောင်ဦးကိုင်၊ ရိပ်ဖြူရှစ်ဆိုင်၊ မဏ္ဍိုင်ဘုံဦး၊ ဘုန်းတော်
> ထက်ကွန့်မြူး၊ ကြီးမှူးဧကရာတေဇာ တင့်တော့သည်၊ မီးရှူး
> နေအဝါ ဧယျာရင့်တော့သည်"[၁]

ဟူသော ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ ဇာတ်ဆောင်သိကြားမင်းကို ပရိသတ်နှင့် မိတ်ဆက်ပေးသည်။ သိကြားမင်းစံမြန်းရာနေရာ၊ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးမားပုံတို့ကို ဇာတ်ဆောင်နှင့် လိုက်ဖက်စွာ ရေးဖွဲ့ထားရာ သိကြားမင်းလည်း ရုပ်လုံးကြွပေါ်လွင်လာစေသည်။

သိကြားမင်းထွက်ပြီးနောက် ဘူမာရိသနတ်ထွက်ကာ ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်မှာ–

> "နတ်မာရိသ၊ ဗာရာ့သခင်၊ ပွင့်လောင်းစကြာရှင်၊ ဗျာဒိတ်တော်ဝင်၊
> လူ့ခွင်သက်ဖူး၊ နိဗ္ဗာန်ကမ်းဆိပ်ဦး၊ နောင်လာမြင့်ကြူး၊ စက်ဦး
> မြန်းမည်၊ သမ္ဘာညွန့်စည်စည်၊ ရဲအာဇာနည်၊ မလည်မလိပ်၊
> စကြာဖြူဝန်းရိပ်၊ ဘုန်းသိပ်ဝင်းဝင်းပြောင်၊ လူ့ဘောင်လှည့်တော့မည်၊
> သုံးကျိပ်မင်းမင်းအောင်၊ ဆုနှောင်ရှည့်တော့သည်"[၂]

ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဗာရာဏသီမင်းသည် ဗျာဒိတ်တော်ဝင် ဘုရားလောင်းဖြစ်ကြောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကမ်းသို့ စက်မြန်းမည့် ဘုန်းရှင်သမ္ဘာရှင်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးသောမင်းဖြစ်ကြောင်း ဘုန်းတော်ကို ဖွဲ့ဆိုသည်။ ဇာတ်ဆောင်ထွက်မလာမီ ကြိုတင်၍ ဘုန်းတော်ကို ဖွဲ့ဆိုကာ ပရိသတ်နှင့် မိတ်ဆက်ပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၃။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၃–၄။

အခန်း(၂)တွင် မဟာဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးက သားတော် သတ္တဓနုမင်းသားကို အိမ်ရှေ့အရာနှင်းပြီး မင်းသား အိမ်တော်သို့ထွက်စဉ်–

"မဟာဥပရာဇ်၊ တက်သစ်နေသွင်၊ ရွှေနန်းစံမည့်ရှင်၊ ဇမ္ဗူတစ်ပြင်၊
သဘင်မိုလ်ရှု၊ ညီလာနန်းရတု၊ ဗာရာတိုင်းသူ့၊ နေရတောင်နှယ်၊
ကျွန်းလုံးလွန်တင့်တယ်၊ မျက်မျိုးစီခြယ်၊ စလွယ်ရောင်ချက်၊
လျှပ်ခြည်ပြိုးပြိုးပြက်၊ နန်းထွက်စံနေရာ၊ စကြာဖြိုးတော့သည်၊
ဝန်းချက်ရန်ခြွေကာ၊ ချက်ချာစိုးတော့မည်"[၁]

ဟူသော ဓာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ ထီးနန်းလောင်းလျာဖြစ်ပုံ၊ ဇမ္ဗူဒီပါတစ်ကျွန်းလုံးတွင် တင့်တယ်စွာ စံမြန်းနေပုံ၊ ရောင်ခြည်များ ပြိုးပြိုးပြက်ပြက်နှင့် ရတနာစီခြယ်သော စလွယ်စသည့် အဆောင်အယောင်များနှင့်ရှိပုံ၊ ရန်မှန်သမျှကို နှိမ်နင်းအောင်မြင်ပုံ တို့ဖြင့် သုဓနုမင်းသားကို ပုံဖော်ထားသည်။ ဘုန်းလက်ရုံးစွမ်းရည်နှင့် ပြည့်စုံသော မင်းသားအဖြစ် ထင်ရှားပေါ်လွင်စေသည်။

မင်းသားနှင့်ဖွားဖက်တော် မဏိကက်မြင်းကို ပရိသတ်နှင့် မိတ်ဆက်ပေး ရာတွင်–

"မဏိကက္ခ၊ အဿရာဇာ၊ တိမ်ဦးပျံလခါ၊ မြကြိုးတန်ဆာ၊
ရတနာနဂ္ဂိ၊ လျှပ်ခြည်ညိုးညိုးညို၊ မြတ်မျိုးဇာတိ၊ ဘုန်းရှိ
သတို့သား၊ ရွှေစက်တင်လိုက်ရာ၊ အိမ်ရှေ့နန်းလျာ၊ သမ္ဘာငုံရင့်၊
ပွင့်ချိန်ခါကောင်းလင့်၊ သောင်းမြင့်မြေဇမ္ဗူ၊ ဆက်ယူနှင်းတော့မည်၊
မောင်းရင့်နေတစ်ဆူ၊ ထွက်ပြူလင်းတော့မည်"[၂]

ဟူသော ဓာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ ရတနာစီခြယ်ထားသော ကကြိုးတန်ဆာများနှင့် မဏိကက်မြင်း၏သွင်ပြင်နှင့် ဇမ္ဗူဒီပါလက်ယာတောင်ကျွန်း တစ်ခုလုံးကို ဆက်သ နှင်းအပ်နိုင်သော မြင်း၏စွမ်းအားတို့ကို ပေါ်လွင်အောင် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ဓာတ်ဆောင် အပေါ် ပရိသတ် အာရုံစူးစိုက်လာအောင် ဓာတ်ချင်းက ပို့ဆောင်ပေးသည်။

သေဋ္ဌနဂရပြည် မဟာဒီပရာဇ်မင်းကြီးက သက်တော်ပြည့်အလှူတွင် စီရင်ရန် ရှိသည်များကို မှာကြားရန် ဒီပါဂုရုပုဏ္ဏားကို အခေါ်လွှတ်သည်။ ပုဏ္ဏားလိုက်လာစဉ်တွင်–

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၂၀။
[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၁၉။

> "ဒီပါဂုရ မင်းမူတွင်ခေါ်၊ ပုဏ္ဏားဆရာကျော်၊ ဘုရင်ဘုန်းမော်
> ခေါ်တော်ရောက်ငြား၊ လျင်စွာကြွလိုက်သွား၊ မှန်ကူရေးထား၊
> ဝတ်စားတင့်တယ်၊ သင်းကျစ်စလွယ်၊ ဖွံ့ဖြိုးမြိတ်သွယ်၊
> ကိုယ်ဝယ်သမိုင်း၊ ခြံုကာပတ်ရစ်သိုင်း၊ မြင်တိုင်းရှုဖွယ်သာ၊
> ရုပ်ဝါထူးတော့သည်၊ ရွှေနန်းမင်္ဂလာ ဝင်ကာဖူးတော့သည်။"[၁]

ဟူသော ဧာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ ဒီပါဂုရပုဏ္ဏား၏ ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ၊ သွင်ပြင်မူရာကို ဧာတ်ဆောင်၏ ဧာတ်ရုပ်နှင့်ညီအောင် ရေးသားထားသည်။ ဘုရင်ကြီးက ခေါ်တော်မူ၍ ချက်ချင်း လျင်စွာလိုက်သွားပုံ၊ တင့်တယ်စွာ ဝတ်စားသွားပုံတို့ကို ဧာတ်ချင်းက အသေးစိတ် ဖော်ပြနေသည်။ စာနာသူပရိသတ် အာရုံတွင် ဧာတ်ကွက်တစ်ကွက်ပြီးတစ်ကွက်ကို မြင်ယောင်လာအောင် ဖန်တီးနိုင်သည့် ဧာတ်ချင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဧာတ်ဆောင်တို့၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုများကို အသေးစိတ်ဖွဲ့ဆိုခြင်းဖြင့် ဧာတ်ဆောင်ရော ဧာတ်လမ်းပါ ခမ်းနားထည်ဝါလာသည်။

စာဆိုသည် ဧာတ်ချင်းဖြင့် ဧာတ်ဆောင်ကိုပံ့ပိုးရာတွင် အလှဘွဲ့များနှင့်လည်း ရေးဖွဲ့တတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ မင်းသား၏တိုက်တွန်းချက်ကြောင့် ဗာရာဏသီပြည်သို့ သွားခွင့်ပြုရန် ခမည်းတော် မယ်တော်တို့ထံ ခွင့်တောင်းရန် သီရိမြတ်စွာမင်းသမီး လာရောက်စဉ်တွင်–

> "လှများကသိုဏ်း၊ ရှုတိုင်းငယ်ယဉ်ရာ၊ သီရိမင်းမြတ်စွာ၊
> ထက်နတ်သူဇာ၊ မူရာမပြား၊ ဆိုယောင်တမ်းမိမှား၊ မြင်သူအများ၊
> တန့်စားနိုင်အောင်၊ ရွှေသဲဝေလို့လောင်၊ မြယုဂန်တောင်၊
> တိမ်မှောင်ရစ်သန်း၊ ငွေလယုန်သို့ဆန်း၊ မြန်ခန်းတောင်သပြေ၊
> ဖက်ကွေကျွန်းတော့သည်၊ မှန်နန်းဆောင်ရဝေ၊ စက်ရွှေယွန်း
> တော့သည်"[၂]

ဟူသော ဧာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ ရှုတိုင်းယဉ်သည့် လှများကသိုဏ်း သီရိမြတ်စွာသည် သိကြားမင်း၏မိဖုရား သူဇာနတ်သမီးအလား ထင်မှတ်မှားရကြောင်း၊ မြင်သူအများ ဆောက်တည်ရာမရ ဘဝင်ဆူအောင် လှကြောင်း၊ ယုဂန်တောင်ထိပ်တွင် ငွေလမင်း ထွန်းလင်းသကဲ့သို့ အလှထိပ်ခေါင်တင်ဖြစ်ကြောင်း အဓိကဧာတ်ဆောင် သီရိမြတ်စွာ မင်းသမီးအလှကို ဧာတ်ချင်းဖြင့် ပုံဖော်စေသည်။ မင်းသားက မင်းသမီးအပေါ် ထားသော သဘောထား ပါဝင်သည်။

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၅၉။
[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၆၇။

ပြဇာတ်ဆရာက တိုက်ရိုက်ပြောခွင့်မသာသော ဇာတ်ဆောင်၏ အလှကို ဇာတ်ချင်းက အသေးစိတ် ခြယ်မှုန်းနိုင်သည်။ ပရိသတ်အတွက် မြင်ယောင်ယောင် ဖြစ်အောင် ပုံဖော်နိုင်သော ဇာတ်ချင်း၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အရေးပါကြောင်း တွေ့ရသည်။

ကရေနုဝတီခေါ် ထိပ်ထားယာနှင့် သုခနေမင်းသားတို့ ဝေဘာနဂရပြည်တွင် တွေ့ဆုံသောအခါ အကျိုးအကြောင်း မေးမြန်းသိရှိပြီးနောက် မင်းသားကို အဠနုဝတီ၏ တစ်ပင်တိုင်နန်းသို့ ခေါ်ဆောင်သွားရာတွင်–

> "သဇင်ကြက်ရုံး၊ မြကုံးကေသာ၊ ဆင်တိုင်းတင့်မြကလျာ၊
> မထိပ်ထားယာ၊ ပြာပြာလျချည်း၊ မျက်ရှင်ရွှေစုလည်း၊ ဗျာပါ
> ထပ်သည်း၊ မနည်းမျှစင်၊ မောင်ကြီးညှိုးတဲ့အင်၊ မကြွင်းကုန်စင်
> လျှောက်တင်ထွေဆန်း၊ ဝေဘာပြည်နန်း၊ ပြန်လမ်းကြုံခွင့်တာ–
> မကြာကူးတော့သည်၊ မြန်ခန်းဘုံမြင့်ညာ တစ်ခါကူးတော့သည်"[၁]

ဟူသော ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ ထိပ်ထားယာ၏အလှကို သာမန်မျှသာ ဖွဲ့ထားသည်။ 'မထိပ်ထားယာ' ဟု သုံးထားပုံမှာ နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်သည်။ အလှဖွဲ့နှင့် တွဲလျက် ဝေဘာနဂရပြည်မှ ဗာရာဏသီပြည်သို့ ပြန်ခွင့်ရတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း ရှေ့ဖြစ်မည့်ဇာတ်ကို ကြို၍ ဇာတ်နိမိတ်ပြလိုက်သည်။ ပရိသတ်စိတ်ကျေနပ်မှုကို ရစေသည်ဟု ဆိုရပါမည်။

ဇာတ်ဆောင်တို့၏ သွင်ပြင်အမူအရာကိုသာမက စိတ်အမူအရာ စိတ်ခံစားချက်ကိုပါ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေရန် ဇာတ်ချင်းများက ဖော်ဆောင်နိုင်ကြောင်းလည်း တွေ့ရသည်။ မဟာဒီပရာဇ်မင်းကြီး၏ သက်တော်ပြည့်မွေးနေ့တွင် ပုဏ္ဏားဒီပါဂုရုက ကျွဲ၊ နွား၊ ဆိတ်၊ ဝက်၊ ကြက်၊ ငှက်များစွာကို ယဇ်ပူဇော်သင့်ကြောင်း လျှောက်ထားသည်။ မင်းသားက တားမြစ်သဖြင့် မင်းသားကိုအငြိုးထား၍ ပုဏ္ဏားထွက်သွားစဉ်–

> "ပုဏ္ဏားငယ်ဆရာ စိတ်မှာမကြည်၊ ထွက်သွားပြန်လေသည်၊
> ယဇ်ပူဇော်မည်၊ ကြံစည်မှန်းထား၊ မူယာပျက်သောအား၊ နန်းရန်
> ပျိုထွား၊ မင်းသားကိုပင်၊ ငြိုးခွင့်မှန်းမာန်ဝင်၊ အိမ်သို့ရောက်လျှင်၊
> မရွှင်စိတ်ဝမ်း၊ မျက်နှာသွေးညှိုးနွမ်း၊ ဆိုတမ်းဆိုမိယောင်၊ သည်းခေါင်
> ဆူးတော့သည်၊ ငိုမှန်းငိုချင့်အောင်၊ ပူလောင်ရှူးတော့သည်"[၂]

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၁၁၆။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၆၁။

ဟူသော ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ မင်းသားကို စိတ်ဆိုးရန်ငြိုးထားသော ပုဏ္ဏားဓ၏ စိတ်အခြေအနေ မကြည်မလင်ရှိပုံ၊ စိတ်မရွှင်လန်း၍ မျက်နှာညှိုးနွမ်းနေပုံ၊ ဒေါသစိတ်များကြောင့် ရင်တွင်းပူလောင်ခံစားနေရပုံကို ဇာတ်ချင်းက တစ်ကွက်စီ မီးမောင်းထိုးပြနိုင်သည်။ ဇာတ်ဆောင်၏ စရိုက်လက္ခဏာကို ပေါ်လွင်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတ်ချင်းများက ဇာတ်ဆောင်ကို သက်ဝင်လှုပ်ရှားလာစေသည်ထိ အထောက်အကူပြုနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

ယဇ်ပူဇော်ခြင်းအယူမှားကို ပြောင်းလဲစေခဲ့သော မင်းသား၏ ဆောင်ရွက်ချက်သည် အမှောင်ကိုခွင်း၍ ဉာဏ်ရောင်ဖြင့် လင်းစေခြင်းပင်ဖြစ်ကြောင်း မင်းသားစံအိမ်တော်ကြွစဉ် တီးရသည့် ဇာတ်ချင်းတွင်–

"ပုဏ္ဏားအယူ၊ မှောင်မြူလွှစ်ခွင်း၊ ဉာဏ်ရောင်ထွန်းခဲ့လင်း"[၁]

ဟူ၍ ဖော်ပြထားသည်။ အယူမှားကို အမှန်ရောက်အောင် ပြုခဲ့သော မင်းသား၏ ဆောင်ရွက်ချက်ကို ပိုထင်ရှားစေရန် အလေးပေးတင်ပြလိုသော ပြဇာတ်ဆရာ၏ စေတနာကို တွေ့ရသည်။ ပြဇာတ်ဆရာ ဝင်မပြောသာသည်ကို ဇာတ်ချင်းဖြင့် ပေါ်လွင်စေသည်။

ဇာတ်ဆောင်ကို အထောက်အကူပြုသော ဇာတ်ချင်းများသည် ဇာတ်ဆောင်များကို ပရိသတ်နှင့် မိတ်ဆက်ပေးသည်။ ဇာတ်ဆောင်၏ ဇာတ်ရုပ်နှင့်လိုက်ဖက်သော အခင်းအကျင်း၊ ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးတို့ကို ပေါ်လွင်စေသည်။ စိတ်ခံစားချက် အမူအရာတို့ဖြင့် ဇာတ်ဆောင်ကို ရုပ်လုံးကြွစေသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတ်ချင်းများသည် အရေးပါသည်ဟု ဆိုရပါမည်။

၂၊ ၃။ ကာလဒေသနောက်ခံဝန်းကျင်ကို အထောက်အကူပြုသော ဇာတ်ချင်းများ

မဏိကက်ပြဇာတ်တွင် ဇာတ်လမ်းဖြစ်ပျက်ရာ ကာလဒေသနောက်ခံဝန်းကျင်ကို ဇာတ်ချင်းများဖြင့် ဖော်ပြတတ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ပြဇာတ်စာဆိုသည် ပြဇာတ်အစတွင် အဓိကဇာတ်ဆောင်များနှင့် တိုင်းပြည်များကို ဦးစွာ မိတ်ဆက်ပေးသည်။ ဗာရာဏသီပြည်၊ သေဋ္ဌနဂရပြည်၊ ဝေဘာနဂရပြည်တို့ကို မင်းညီလာခံ မြင်ကွင်းဖြင့် တစ်ခုပြီးတစ်ခုကို ဇာတ်ချင်းများနှင့် ဖော်ပြသည်။

ကာသိကရာဇ်တိုင်း၊ ဗာရာဏသီပြည်ကို အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မဒတ်မင်း၊ မိဖုရားကြီး အတုလဒေဝီ၊ မောင်းမမိဿံမှူးမတ်များ ထွက်စေသည့် ဇာတ်ကွက်တွင်–

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၆၂။

"ဗြဟ္မဒတ်မည်၊ ရွှေပြည်ဗာရာ စိုးမှုပိုင်ချုပ်ချာ၊ ဒေဝီရတနာ၊
သစ္စာပန်နက်၊ ဆုကြီးခံမည့်ရက်၊ သဘင်မင်းထွက်၊ ယှဉ်လျက်
တူပြိုင်၊ ချစ်ဘုန်းပုံ့ပုံ့လှိုင်၊ ထီးဦးစိုးပိုင်၊ ကိုးခိုင်နဝရတ်၊
သီဟာဥကင်မြတ်၊ နေနတ်စကြာရောင်၊ ရွှန်းပြောင်ညီးတော့သည်၊
ခွေပတ်လက်ျာတောင်၊ ဝန်းမြှောင်စီးတော့သည်။"[၁]

ဟူသော ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။

ထို့နောက် သေဋ္ဌနဂရပြည်ကို အစိုးရသော မဟာဒီပရာဇ်မင်း၊ မိဖုရား ဒေဝါတိဒေဝီနှင့် မှူးမတ်တို့ ထွက်စေသည့် ဇာတ်ကွက်တွင်–

"သေဋ္ဌနဂရ၊ ပြည်မဦးကိုင်၊ ဘုန်းနေထောင်ဆိုင်၊ နှစ်ပါးတူပြိုင်၊
ရွှေဆိုင်ပြိုးပြက်၊ စံညာနန်းမထက်၊ သဘင်အောင်ချက်၊ ရှိလက်
ညွတ်ကာ၊ မတ်ပေါင်းခြံရံကာ၊ ဘုန်းတန်းသမ္ဘာ၊ အာကာထုတ်ချင်း၊
တေဇာအောက်ထက်လင်း၊ ခပင်းလှိုင်ပုံ့ကြူ၊ လှိုက်ဆူမွှေးတော့သည်။
သတင်းကြိုင်နံ့လှူ၊ ကျိုက်ဆူကြွေးတော့သည်"[၂]

ဟူသော ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။

ဝေဘာနဂရပြည်ကိုအစိုးရသော တေဇယက္ခဘီလူးမင်း၊ မိဖုရား၊ မှူးမတ်တို့ ထွက်စေသည့် ဇာတ်ကွက်တွင် 'ယိုးဒယားတီး' ဟူ၍ တီးလုံးတီးကွက်ကိုသာ ညွှန်းဆိုထားသည်။ ဇာတ်လမ်းတွင်ပါဝင်သည့် ဇာတ်ဆောင်များကို တိုင်းပြည်နှင့်တကွ ယှဉ်တွဲလျက် ပရိသတ်ကို မိတ်ဆက်ပေးသည်။ ဇာတ်လမ်းဖြစ်ပျက်ရာ ဒေသနောက်ခံများကို တစ်ပြည်ပြီးတစ်ပြည် ဖြတ်ခနဲ ဖြတ်ခနဲ ပြနေသကဲ့သို့ မြင်ယောင်စေသည်။

သိကြားမင်း လူ့ပြည်သို့ဆင်း၍ အတုလဒေဝီမိဖုရားအား အိပ်မက်ပေးခန်းတွင်–

"ကသစ်သဘင်၊ ရှင်တော်မမူ၊ ရထားအလံထူ၊ ယမားပစ္စူ
ဘွဲ့ဖြူမြိတ်တွန့်၊ လျှပ်ခြည်ကိုးကိုးကွန့်၊ မြင်းမိုရ်တောင်ညွှန့်၊
ပုဇွန့်လက်စည်၊ သံကြီးခြိမ့်ခြိမ့်လည်၊ ဗာရာရွှေပြည် ရေကြည်
လှည့်ဝန်း၊ မြရည်ရိပ်တဲ့ကျွန်း၊ သံယွန်းပဟိုရ်နော်၊ ကြက်ဆော်
ဦးကလည်၊ စံကျွန်းတစ်ကိုယ်တော်၊ စက်ပျော်ကြူးလှသည်"[၃]

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၄။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၄–၅။

[၃] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၇–၈။

ဟူသော ဓာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ ကသစ်ပင်ပေါက်ရာ သိကြားပြည်မှ လူ့ပြည်သို့ ဆင်းလာပုံကို ဓာတ်ကွက်နှင့် လိုက်ဖက်စွာ တီးစေသည်။ သိကြားမင်းဆင်းလာချိန်သည် လင်းကြက်တွန်ချိန်ဖြစ်ကြောင်း ကာလဒေသနောက်ခံဝန်းကျင်ကို သိမြင်စေသည့် ဓာတ်ချင်း ဖြစ်သည်။

လူ့ပြည်မှ နတ်ပြည်သို့ ပြန်လည်ကြွမြန်းခန်းတွင်–

"ရေခုနစ်မြောင်၊ တောင်ခုနစ်စဉ်၊ စင်းစင်းဝပ်ကာ ယှဉ်ဆိုင်းဆိုင်း
ပင်စည်ဦး၊ ယဉ်သာဝှမ်း၊ သီတာမြမြချမ်း၊ ရထားစက်ရမ်း၊
ပြန်လမ်းလည်ကာ၊ မိုးကြောဖြတ်၍သာ၊ ဘုံဝေဇယန္တာ၊ မဟာသုဒဿ၊
ရူဝံကြယ်မတ်မတ်၊ ပြည်မြတ်ရွှေဝရိန်၊ တောက်ရှိန်ညီးတော့သည်"[၁]

ဟူသော ဓာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ သီတာခုနစ်တန် တောင်စဉ်ခုနစ်ထပ်ကို ဖြတ်သန်းသွားချိန်သည် နေပူရှိန် အပြင်းဆုံးအချိန်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ လမ်းတစ်လျှောက်မြင်ကွင်းကို ဒေသနောက်ခံအဖြစ် တွေ့ရသကဲ့သို့ အချိန်ကိုလည်း ကာလနောက်ခံ ဖော်ပြထားသည်။ ဓာတ်လမ်း ဓာတ်ဆောင်နှင့် လိုက်ဖက်သော ဓာတ်ချင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

သတ္တာခနေမင်းသား သဘော်ာပျက်ပြီး သာဂရမြစ်ဆိပ်သို့ ရောက်ပြီးနောက် မဏိကက်မြင်းကို ရှာဖွေခန်းတွင်–

"သောင်ကျွန်းငွေလျှံ၊ ဖန်ဖန်ရှုမျှော်၊ မြကုန်းမြင်းယာဉ်ကျော်၊
မြတ်နန်းဘုန်းပျော်၊ ကိုယ်တော်မြင်ဘဲ၊ လှိုက်ဆူဝေတဲ့သဲ၊ ကြိုင်စွာ
ပွင့်မြဲ၊ ခဝဲယှက်ရုံ၊ တနန်းရွှေဝတ်မှုန်၊ တောင်တောရဂုံ၊
ပင်စုံမြင့်သွန်း၊ ရှုဖွယ်ညိုရစ်ဝန်း၊ ပျံ့မွှန်းမွှေးလှိုင်ကြူ၊ လေယူ
သွေးတော့သည်။ တောလုံးနှံ့မျှဖွေ၊ ရွှေမြေဝေးတော့သည်။"[၂]

ဟူသော ဓာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ မြင်းတော်ကို ရှာဖွေနေသော အချိန်သည် ခဝဲပန်းများပွင့်သော တန်ဆောင်မုန်းလဖြစ်ကြောင်း 'ကြိုင်စွာပွင့်မြဲ၊ ခဝဲယှက်ရုံ' ဟူသော အဖွဲ့နှင့် ကာလနောက်ခံကို ရာသီပန်းနှင့် ဖွဲ့ပြထားသည်။

ထိုသို့ ရှာဖွေသော်လည်း မြင်းတော်ကို မတွေ့သဖြင့် တောတောင်တို့ကို လှည့်လည်၍ ရှာဖွေလေသည်။ ထိုအခန်းတွင်–

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၈–၉။
[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၁၀၀။

> "ဝါရက်ကယ်ကူးရင်လ၊ ဆွတ်မူးရစ်သီ၊ ပတ်ရံဝိုက်ဆိုင်း၊ တိမ်တိုင်းကလဲ့မှုန်ရီ၊ မြူခိုးငယ်ချီချီ၊ ပြာသိုခါမီ၊ ရာသီလတွင်း၊ စုံရိပ်မြိုင်မှာ ထုံလှိုင်ပင်ဆင့်ပွင့်လုလေး၊ မြောက်ပြန်ငယ်ဆော်သွင်း၊ လေညင်းဝိုက်လည်၊ ရှစ်မည်တင်ကာဝဲရွှေလိုရည်၊ သစ်ဖူးငယ်နေ့ဆည်၊ ကြိုက်သည်ဟန်နှင့်၊ မောင်ရင့်မြဲခွေ၊ ညာကြေရိုးတံသင်းလို့လေ၊ ပျံ့ရွှင်းသည်ရဂုံ၊ ပင်စုံထူးတော့သည်၊ ချစ်တင်းဖို့မခေါ်တွန်ကြော်မြူးတော့သည်"[၁]

ဟူသော ဓာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ မင်းသားရောက်ရှိနေသော နေရာမှာ တောစုံမြိုင်တွင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ အချိန်မှာ ဝါလကုန်၍ ပြာသိုလပင် ရောက်ရှိနေပြီ ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြရာတွင် ပြာသိုလရာသီ၏ ကောင်းကင်ယံအခြေအနေ မြူခိုးများနှင့် မှိုင်းရီနေသော ရာသီသဘာဝ၊ မြောက်ပြန်လေ တိုက်ခတ်ဆော်သွေးနေပုံ၊ သစ်ပင်ပန်းမာလ်တို့၏ ဖူးပွင့်နေကြဟန်၊ တောမြိုင်တစ်ခုလုံး ပန်းရနံ့များနှင့် မွှေးထုံကြိုင်လှိုင်လျက်ရှိပုံ၊ ကျေးငှက်များ၏ ဘာသာဘာဝတွန်မြူးနေကြပုံတို့ကို စုံလင်အောင် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ 'စုံရိပ်မြိုင်မှာ၊ ထုံလှိုင်ပင်ဆင့်ပွင့်လုလေး' ဟူ၍ သဇင်ပန်း သစ်ခွပန်းတို့ ပွင့်ပုံကိုပါ မြင်ယောင်လာအောင် ပြာသိုလ၏ ရာသီသဘာဝကို ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ကာလဒေသနောက်ခံအဖွဲ့ကို အသေးစိတ်ရေးဖွဲ့ထားရာ ဓာတ်လမ်းဓာတ်ကွက်ကိုပါ သက်ဝင်လှုပ်ရှားစေသည်။ ပရိသတ်အား ကြည်နူးနှစ်သက်မှုကိုလည်း ပေးစွမ်းနိုင်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။ နောက်ခံအဖွဲ့က မင်းသား၏သောကအလွမ်းကို ပရိသတ် ခံစားလာရအောင် ပံ့ပိုးပေးထားသည်။

ဣန္ဒပထနဂိုရ်ပြည်ရှိ မဟာသေဋ္ဌိသူဌေးကြီးကတော် သူဌေးမကြီးသည် မြစ်ကမ်းခြေ၌ ရေချိုးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း သူဌေးကြီးအားပြောရာ သူဌေးကြီးက နေမဝင်ခင် ပြန်လာခဲ့ရန် မှာကြားသည်။ သူဌေးမကြီးရေချိုးရန် မြစ်ကမ်းသို့သွားစဉ်–

> "ရှုတိုင်းညိုပြာ၊ သီတာယမုန်၊ လှိုင်းရွှေကြက်ခုန်၊ ကမ်းထိပ်ကယ်ရဂုံ၊ ပွင့်ရုံချပ်ကြွေ့၊ လေချိုဝန်းလို့ဝေ့၊ သိမ်သိမ်မွှေ့မွှေ့၊ သူဌေးသက်နှံ၊ ရေချိုးထွက်ပျော်စံ၊ ညဆည်းဆာယံ၊ ပန်းမာလ်ပင်တိုင်း၊ ရီမှောင်လဲ့လို့ဆိုင်း၊ ကသိုဏ်းရွှေပုံနှယ်၊ မြင်တယ်ဝေးကလေ၊ ရေဝဲမျှအလျှံ၊ မြည်သံကြွေးလို့လေ"[၂]

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၁၀၁–၁၀၂။

[၂] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၉၁။

ဟူသော ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ ဣန္ဒပထနဂိုရ်ဆိပ်ကမ်းတွင် လှိုင်းကြက်ခွပ်ကလေးများ တရွေ့ရွေ့ တခုန်ခုန်နှင့် မြစ်ပြင်တစ်ကြောလုံး ရှုလေရာရာ ညိုပြာပြာနှင့် လှနေပုံ၊ မြစ်ကမ်းထိပ်ရှိ သစ်တောသစ်ပင်တို့၌လည်း ပန်းမာလ်တို့ ပွင့်လန်းလျက်ရှိပုံ၊ လေပြည်လေညင်းက သိမ်သိမ်မွေ့မွေ့ တိုက်ခတ်လျက်ရှိပုံ၊ ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခွင်လုံး မှောင်ရီလဲ့လဲ့ပျိုးသည့် ညနေဆည်းဆာချိန်ဖြစ်ပုံတို့ကို အသေးစိတ်မြင်ယောင်လာအောင် ထည့်သွင်း ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ကာလဒေသနောက်ခံကို ပန်းချီကားတစ်ချပ်သဖွယ် ခြယ်မှုန်းထားရာ ပရိသတ်အား မြင်ယောင်လာစေလျက် ကြည်နူးနှစ်သက်မှုရသကိုပါ ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ သရုပ်ဖော်အဖွဲ့ကောင်းများက ရသခံစားမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

သတ္တာခနေမင်းသားသည် အဠနဝတီနှင့် ကရေနဝတီတို့ကိုခေါ်၍ ဘီလူးပြည်မှ ပြန်ခန်းတွင်–

"သီဂီလျှံလန်း၊ ဖန်နန်းစက်ရှင်၊ မြတ်ယာဉ်ညင်၊ နှစ်ပါးတူပင်၊
ပျော်စံရွှင်တုန်း၊ သီဒါရွှေလက်သုံး၊ သဇင်ကြက်ရုံး၊ ဂမုန်းမြေလို၊
ဖတ်ရှိန်းလဲ့လဲ့ညို၊ ငွေနှင်းစိုစို၊ လေချိုရစ်သွင်း၊ ရာသီမိလ္လာတွင်း၊
စံခင်းရွှေပြည်သာ၊ ဗာရာမြန်းတော့သည်၊ ရန်လင်းနေခြည်ကြာ၊
ဗျာပါမွမ်းတော့သည်။"[၁]

ဟူသော ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ သဇင်ကြက်ရုံး၊ ဂမုန်းပန်းတို့ ပွင့်သောကာလ ငွေနှင်းစိုစိုကျသောချိန်၊ လေပြေလေညင်းတို့ ဆော်သွေးတိုက်ခတ်ချိန် ဆောင်းရာသီ ဖြစ်ကြောင်း ရာသီသဘာဝကို အသေးစိတ် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင် ဇာတ်သိမ်းခါနီးတွင် သီဆိုသောဇာတ်ချင်းမှာလည်း ပျော်ရွှင်ကြည်နူးဖွယ်ဖြစ်၍ ဇာတ်လမ်းနှင့် လိုက်ဖက်သည်။

သီရိမြတ်စွာမင်းသမီးသည် မောင်တော်နှင့် ဆုံဆည်းနိုင်ရန် ခရီးသွားတို့ နားနေနိုင်သော ရွှေဂူဇရပ်ဆောက်လုပ်ကာ မိမိနှင့်မောင်တော်တို့၏ အဖြစ်အပျက် အစုံကို နံရံတွင်ပန်းချီများ ရေးစေသည်။ ရွှေဂူပြီးလျှင် ပွဲခံ၍ လှူလေသည်။ အလှူရေစက်ချပြီး အိမ်အပြန်တွင်–

"မြိုင်တိုင်းသစ်ချိန်၊ ညိုတိမ်မှိုင်းရီ၊ လေညင်းတချီချီ၊ ရှစ်ရပ်ကူညီ၊
ဘယ်ဆီကိုသိ၊ မျှော်ရောင်သာနှင့်ရှိ၊ မှိုင်ကာမှိုင်မိ၊ သီရိမြတ်စွာ၊
မြနန်းကိုယ်တော်မှာ၊ သနားစရာ၊ သစ္စာဆင့်ပွား၊ ရွှေဂူဆောက်လို့ထား၊

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၂၀၈။

ကိုယ်ပွားဇာတ်ဟန်ပန်၊ သဏ္ဌာန်ရေးတော့သည်၊ ဆိုမျိုးဖန်တစ်ရာ၊
ငိုကာဆွေးတော့သည်”[၁]

ဟူသော ဇာတ်ချင်းကို တီးစေသည်။ တောမြိုင်တိုင်း၌ ရွက်ဟောင်းများ ကြွေ၍ ရွက်သစ်လောင်းချိန်၊ ကောင်းကင်ထက်၌ တိမ်ညိုတိမ်မည်းတို့နှင့် မှိုင်းမှိုင်းမှုန်ရီနေချိန်၊ လေပြည်လေညင်းတို့ မရပ်မနားတိုက်ခတ်နေချိန်တွင် အရပ်ရှစ်မျက်နှာ တစ်ခွင် ဘယ်ဆီသို့မျှော်ရမည်မသိဖြစ်နေ၍ ရွှေဂူဆောက်ကာ မိမိအဖြစ်အပျက်ကို ပန်းချီရေးခဲ့ကြောင်း အဖန်ဖန်အခါခါ ငိုကြွေးမြည်တမ်းလျက် ပူဆွေးသောက ရောက်နေရကြောင်း စပ်ဆိုထားသည်။ နောက်ခံဝန်းကျင်ကိုသာမက ဇာတ်ဆောင်၏ အလွမ်းကိုပါ ပံ့ပိုးပေးနိုင်သော ဇာတ်ချင်းဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် ကာလဒေသနောက်ခံကို ပံ့ပိုးပေးသော ဇာတ်ချင်းများသည် ဇာတ်လမ်းတွင် အဓိကဇာတ်ဆောင်များနှင့် တိုင်းပြည်များကို ဦးစွာမိတ်ဆက်ပေးသည်။ သီရိမြတ်စွာ သဘော်ပျက်၍ ရောက်ရှိသွားသော ဣန္ဒပထနဂိုရ်ပြည်ကိုမှု သီးခြားမဖော်ပြ။ ဇာတ်လမ်းတွင်းမှာသာ ပြသည်။ ထို့ပြင် ဇာတ်ဆောင်တို့ရောက်ရှိရာ နေရာဒေသ၊ ရောက်ရှိနေသောအချိန်တို့ကိုလည်း အသေးစိတ်ရေးဖွဲ့သည်။ ပတ်ဝန်းကျင် မြင်ကွင်းနှင့် ဆက်စပ်လျက် ဇာတ်ဆောင်၏ စိတ်ခံစားချက်တို့ကိုပါ အနုစိတ် သရုပ်ဖော်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် စာနာပရိသတ်အတွက် စင်တင်ပြဇာတ်တစ်ပုဒ် ကြည့်နေရသည့်အလား ခံစားရအောင် ဇာတ်ချင်းများက ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

မဏိကက်ပြဇာတ်လာ ဇာတ်ချင်းများသည် ဇာတ်လမ်း ဇာတ်ဆောင်၊ ကာလဒေသနောက်ခံတို့ကို ကောင်းစွာ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ရှေ့ဖြစ်မည့် အကြောင်းအရာကို ဇာတ်ချင်းတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းဖြင့် ပရိသတ် သိလိုစိတ်ကို နှိုးဆွပေးနိုင်သည်။ ပရိသတ် နှစ်သက်ကျေနပ်မှုကို ရရှိစေနိုင်သည်။ ပရိသတ် သိလိုစိတ်ကို အလျဉ်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်စေသဖြင့် ဇာတ်လမ်းကို အထောက်အကူပြုနိုင်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ဇာတ်လမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပရိသတ်ကို အသိပေးလိုသည့်အခါ ပြဇာတ်ဆရာက ဇာတ်ချင်းတွင်ထည့်သွင်းကာ ဇာတ်လမ်းကို ပိုမိုခိုင်မာစေသည်။

---

[၁] ပဒေသရာဇာ၊ ဝန်ကြီး၊ ၁၉၇၂၊ ၉၉–၁၀၀။

ဇာတ်ချင်းများသည် ဇာတ်ဆောင်များ၏ ရုပ်ဆင်းသွင်ပြင် ဟန်ပန်အမူအရာ၊ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးတို့ကို ဖော်ကျူးနိုင်သဖြင့် ဇာတ်ရုပ်ကို ပီပြင်ပေါ်လွင်စေသည်။ ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံ၊ အဆောင်အယောင်တို့ကို ဇာတ်ဆောင်နှင့် လိုက်ဖက်စွာ ဖော်ညွှန်းရာတွင် ဇာတ်ချင်းများက ကောင်းစွာအထောက်အပံ့ ဖြစ်စေသည်။ ဇာတ်ခုံညွှန်းစကားဖြင့် မညွှန်းဘဲ ဇာတ်ချင်းများဖြင့် ဖော်ပြလေ့ရှိသည့် အစောဆုံးပြဇာတ်၏ လက္ခဏာတစ်ရပ်ကို တွေ့နိုင်သည်။

ထို့ပြင် ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စိတ်ခံစားမှု အမူအရာတို့ကိုလည်း ဇာတ်ချင်းများက ပုံဖော်ထားသည်။ ဇာတ်ဆောင်၏ ရင်တွင်းခံစားချက်များကို ဇာတ်ချင်းများက ဖော်ပြသည်။ ပြဇာတ်ဆရာ ဝင်မပြောသာသည်တို့ကို ဇာတ်ချင်းများနှင့် ပုံဖော်ပေးခြင်းဖြင့် ဇာတ်ဆောင်တို့ကို သက်ဝင်လှုပ်ရှားလာစေသည်။ လူ့စရိုက် လူ့သဘာဝနှင့်အညီ ရုပ်လုံးကြွစေသည်။

ဇာတ်ချင်းများသည် ဇာတ်လမ်း၏ ကာလဒေသနောက်ခံတို့ကိုလည်း ပီပြင်ပေါ်လွင်အောင် ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ တောတောင်ရေမြေအခြေအနေတို့က ဇာတ်ကွက်နှင့်အညီဖြစ်၍ ပို၍သရုပ်ပေါ်စေသည်။ ဇာတ်ဆောင်နှင့်ကိုက်ညီသော နောက်ခံ၊ ဇာတ်လမ်းနှင့်လိုက်ဖက်သော ရာသီသဘာဝတို့ကို ဇာတ်ချင်းများတွင် အသေးစိတ် ရေးဖွဲ့ထားသည်။ ဇာတ်လမ်းကိုသာမက ဇာတ်ဆောင်တို့၏ စိတ်အမူအရာကိုပါ ပေါ်လွင်စေသည်။

ကာလဒေသနောက်ခံဝန်းကျင်ကို ဇာတ်ခုံညွှန်းစကားဖြင့် ဖော်ပြခြင်းထက် ဇာတ်ချင်းဖြင့်ဖော်ပြခြင်းက ပို၍သက်ဝင်ပီပြင်စေသည်။ ပရိသတ်ကို မြင်ယောင်ယောင် ကြားယောင်ယောင်ဖြစ်အောင် ဖန်တီးနိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဇာတ်ချင်းများသည် ပြဇာတ်စာဆို၏ လက်စွမ်းကို ကောင်းစွာပြနိုင်သော နေရာဖြစ်သည်။ ဘုန်းတော်ဘွဲ့၊ အလှဘွဲ့၊ ရာသီဘွဲ့များကို စိတ်တိုင်းကျ လက်စွမ်းပြ ရေးဖွဲ့နိုင်သည်။ အချီအချစကားများကသာ ဇာတ်လမ်းကို ပြီးပြည့်စုံသည်မဟုတ် ဇာတ်ချင်းများကပါ ပြဇာတ်ကို အဖက်ဖက်မှ ပြည့်စုံစေသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတ်ချင်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အလေးဂရုပြုရမည့် ကဏ္ဍဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

နိဂုံး

ပြဇာတ်စာပေသည် မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် တင့်တယ်ထည်ဝါစွာ ရပ်တည်ခဲ့သော စာပေမှတ်တိုင်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ အစောဆုံးအဖြစ် လက်ခံထားသော ပြဇာတ်သည်ပင် ပြည့်စုံကောင်းမွန်လျက် ရှိသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက်ကို ဖြတ်သန်းလာသော ပြဇာတ်စာပေသည် ယခုအခါ တိမ်မြုပ်နေပြီ ဖြစ်သည်။ တိမ်မြုပ်နေရာမှ ပျောက်ကွယ်မသွားရန် ပြဇာတ်စာပေတို့၏ စာပေအရည်အသွေးကောင်းများကို ဖော်ထုတ်လျက် ထိန်းသိမ်းသင့်ပေသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ပဒေသရာဇာ (ဝန်ကြီး)။ ၁၉၇၂။ ***မဏိကက်ပြဇာတ်***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်။

မလိခ။ ၂၀၀၈။ ***ပြဇာတ်အညွန်း***။ ရန်ကုန်၊ ပုဂံစာအုပ်တိုက်။

မောင်မောင်တင် (ဦး–) (မဟာဝိဇ္ဇာ)။ ၂၀၀၀။ ***မြန်မာပြဇာတ်စာပေသမိုင်း***။ ရန်ကုန်၊ မြတ်ဆုမွန်စာပေ။

မြန်မာအဘိဓာန်။ ၁၉၉၁။ ရန်ကုန်။ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။

သောင်းရွှေညို။ ၁၉၉၅။ ***ဇာတ်ဆရာကြီး ဦးကြင်ဥနှင့် သူ၏ပြဇာတ်များ***။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်။